

Toerisme als drijfveer voor natuurbescherming door lokale gemeenschappen

In gebieden waar het bestaande ecosysteem op de helling komt te staan door toedoen van de mens, kan de ontplooiing van toeristische sector een deel van de oplossing betekenen. Geïnspireerd door succesverhalen elders in de wereld ondersteunt Honeyguide Foundation, met de financiële hulp van het Trade for Development Centre, de ontwikkeling van duurzaam toerisme in het Noorden van Tanzania. De lokale Masaï bevolking krijgt hierdoor een financiële stimulans om haar natuurlijke omgeving te beschermen.

Natuurpracht, zwart goud en conflict in Congo

In het Oosten van de Democratische Republiek Congo, nabij de grens met Oeganda en Rwanda, bevindt zich een van de oudste en meest diverse nationale parken. Het Virunga park is beschermd UNESCO-werelderfgoed en bekoort met zijn uitzonderlijke flora en fauna, waaronder de okapi en de gorilla, zelfs de meest veeleisende reiziger.

De afgelopen decennia werd de regio echter geteisterd door gewapende conflicten. De ontdekking van olie in de bodem maakte dat de Congolese overheid drie concessies toekende voor de exploitatie ervan, goed voor 85% van de oppervlakte het park. Het Britse oliebedrijf Soco staakte intussen de ontginning, maar oorlog en olie blijven een grote bedreiging vormen voor de toekomst van het park, zijn gemeenschappen en ecosysteem.

Het publiek-private partnerschap *Virunga Alliance* wil de vrede in het park herstellen en de 4 miljoen inwoners betere economische perspectieven aanreiken. Ze doet dit onder meer door een grootschalig toeristisch programma op te zetten dat in 2009 werd gelanceerd en nog tot 2020 zal lopen. De alliantie voorziet in de nodige opleidingen voor de lokale bevolking, die betrokken is bij de uitbouw van tentenkampen, restaurants en de transportsector.

Daarnaast werken ze mee activiteiten uit voor de reizigers, zoals ontmoetingen met gorilla's, trektochten langs vulkanen, bergbeklimmen en trekkings door de savanne. Van de verworven inkomsten wordt minstens 30% geïnvesteerd in lokale ontwikkelingsprojecten die de gemeenschap zelf democratisch kiest.

Tentenkampen, heropgebouwd door lokale inwoners © Virunga Alliance

Ec lodges en gorilla's

Gelijkaardige projecten hebben in het verleden al hun impact bewezen. Meer dan 20 jaar geleden daalde Rainforest Expeditions neer in het hartje van het Peruviaanse regenwoud. Op drie plaatsen in het woud bouwden ze *ecolodges* met de lokale bevolking als belangrijkste aandeelhouder. Plaatselijke families zagen hun inkomen verdubbelen, tot zelfs verviervoudigen. Het jaarlijks dividend dat aan de bevolking wordt uitgekeerd gaat naar educatie, gezondheidszorg en sociale bijstand. De opbrengsten uit toerisme vormen voor de bevolking meer dan ooit een drijfveer om boskappers en mijnwerkers op zoek naar goud te weren.

Ec lodge Refugio Amazonas, Peru © Weesam 2010

Een ander voorbeeld zijn de Ugandese gorilla's. Deze met uitsterven bedreigde apensoort heeft zijn redding te danken aan de dollars die de toeristen voor hen neertellen. In het verleden werd de gorillapopulatie gedood door jagers die het gemunt hadden op hun vlees en door lokale boeren die hun gewassen probeerden te beschermen.

Nu wordt de lokale gemeenschap betrokken bij de toeristische toestroom in het gebied. 20% van het toegangsgeld voor het natuurpark gaat naar de bevolking. Veel inwoners hebben werk gevonden in de sector, als uitbater van een hotel of souvenirwinkel. De gorilla's genereren nu inkomsten en dus doet de gemeenschap er alles aan om hen te beschermen.

Berggorilla, Oeganda © Weesam 2010

In vogelvlucht naar Tanzania

In 1993 riepen de Tanzaniaanse beleidsmakers de *Wildlife Management Areas* (WMA) in het leven. Een WMA is een beschermd gebied waarbinnen de lokale bevolking, en dus niet de centrale regering, instaat voor het natuurbehoud. De plaatselijke gemeenschap zou dan ook het meeste voordeel moeten halen uit de bescherming van de natuurlijke rijkdommen.

Eén van de 38 WMA's in Tanzania is de Enduimet WMA, een enorm gebied van ongeveer 1200 km² in het Longido district. In het noorden grenst het aan Kenia, in het westen aan nationale parken en in het zuidoosten aan de imposante Kilimanjaro met zijn besneeuwde bergtoppen. De negen dorpen die zich midden in de Enduimet WMA bevinden, worden voornamelijk bewoond door de Masaï-gemeenschap. Deze regio vormt voor veel diersoorten een thuishaven, terwijl anderen, waaronder de indrukwekkende olifanten, het doorkruisen op zoek naar drinkwater en voedsel.

Interne rivaliteit

Eeuwenlang leefde de Masaï ten westen van de Kilimanjaro in harmonie met de plaatselijke planten- en dierenwereld, maar recentelijk heeft de toename van het bevolkingsaantal en het ontwikkelingsniveau dit evenwicht verstoord. De gemeenschappen nemen steeds meer land in gebruik voor landbouw en veeteelt. Hun behoeften aan natuurlijke grondstoffen zoals koolstof en hout zijn sterk gestegen. Landbouwers doden wilde dieren omdat ze hun gewassen vernielen, stropers zijn op zoek naar ivoor en het vlees van wilde dieren wordt gretig verhandeld op de lokale markt.

Rangers weren stropers uit het gebied © Honeyguide Foundation

Om de druk op het leefmilieu te verlichten, zetten de Masaï, die verantwoordelijk zijn voor het natuurbeheer in de Enduimet WMA in op anti-stroperseenheden, nieuwe duurzame landbouwmethoden en technieken om de bodem te beschermen. Maar een stabiel inkomen uit verantwoord toerisme zou voor de gemeenschap een nog sterkere drijfveer zijn om haar natuurlijke hulpbronnen en omgeving op een duurzame manier te beschermen. Om het toerisme echt te doen aanslaan, ondervinden de Masaï nog enkele belangrijke tekortkomingen: kennis van de toeristische sector en een gebrek aan kapitaal, competenties en training. Honeyguide Foundation wil de Enduimet WMA en haar gemeenschappen daarin bijstaan.

Enduimet WMA. Eens wat anders.

Enkele troeven van het gebied:

- Een lagere toegangsprijs in vergelijking met de andere nationale parken;
- Geen gestroomlijnde safari's waarbij alles tot in de puntjes is geregeld, maar de mogelijkheid voor de onafhankelijke reiziger om de wildernis in te trekken *off the beaten track*;
- Olifanten spotten;
- Unieke culturele uitstappen naar de Masaï gemeenschap;
- Ongelooflijke uitzichten en zonsondergangen door de buitengewone ligging tussen de Kilimanjaro en de Meru-berg.

Enkele van de trekpleisters van Enduimet WMA: Olifanten en de Kilimanjaro © Steve Garvie

Honeyguide Foundation en TDC werken samen

Honeyguide Foundation is een Tanzaniaanse ngo met 2 objectieven: de empowerment van de lokale gemeenschappen en de bescherming van de rijke dieren- en plantenwereld. De organisatie wil beide doelstellingen bereiken door het toeristisch potentieel te ontwikkelen.

Tot 2016 zal Honeyguide Foundation haar expertise en ervaring ter beschikking stellen van de Enduimet WMA. Ze ondersteunt de lokale gemeenschap bij de ontwikkeling van ondernemingen in verantwoord toerisme die financieel duurzaam zijn. De Masaï hebben zo een extra economische reden om hun natuurlijke omgeving blijvend te beschermen. Honeyguide Foundation krijgt hiervoor financiële steun van het Trade for Development Centre, een programma van BTC, het Belgisch Ontwikkelingsagentschap.

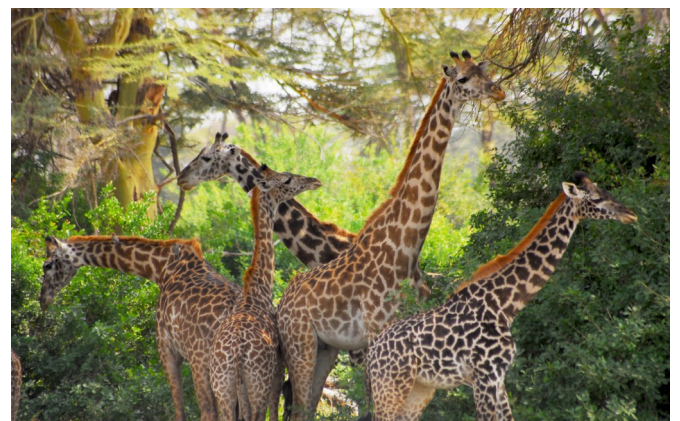
In de eerste plaats wordt de accommodatie verder uitgebouwd. Het project voorziet in de aanleg van zeven kampeerterreinen die de lokale gemeenschap zelf zal beheren. Door een handig boeking- en betaalsysteem, een kaart van de regio en informatieborden moet de reiziger de weg naar het gebied vinden. Honeyguide Foundation gaat de Masaï eveneens begeleiden in de ontwikkeling van toeristische activiteiten. Zo zal de avontuurlijke reiziger zich kunnen uitleven met mountainbiken, ezelritjes en trektochten op zoek naar wilde dieren. De toerist die de lokale cultuur wil leren kennen, kan verblijven in Masaï hutten, lokale folklore en medicinale planten ontdekken.

De parkpazichter zit samen met dorpschef Sakita © Honeyguide Foundation

De ontwikkeling van een toeristisch aanbod heeft echter weinig zin als de toerist niet attent wordt gemaakt op de troeven van het gebied. De marketing zal gebeuren via verscheidene kanalen, waaronder een handige website, brochures en een lokale reisgids. Om de duurzaamheid van het project te verhogen krijgt het bestuur van de Enduimet WMA de nodige opleiding om de sector onder de knie te krijgen, maar ook om de verwachtingen, noden en feedback van de reizigers te kunnen vertalen in een verbeterde toeristische dienstverlening.

De toerist moet natuurlijk ook attent worden gemaakt op de troeven van het gebied. Daarop zal gewerkt worden via verscheidene kanalen, waaronder een handige website, brochures en een lokale reisgids. Om de duurzaamheid van het project te verhogen krijgt het bestuur van de Enduimet WMA de nodige opleiding om de sector onder de knie te krijgen, maar ook om de verwachtingen, noden en feedback van de reizigers te kunnen vertalen in een verbeterde toeristische dienstverlening.

Giraffen die hun thuisbasis hebben in de Enduimet WMA © Honeyguide Foundation

Goed voor mens en natuur

De 17.000 inwoners uit de negen dorpen zullen al dan niet direct een graantje meepikken van de verhoogde inkomsten uit toerisme. 300 tot 500 lokale bewoners zullen direct betrokken zijn bij de toeristische ondernemingen, waarvan 60% Masaï vrouwen. Zij zullen voornamelijk inkomen generen door de kampeerterreinen van water te voorzien,

ezels aan te leveren voor trektochten en toeristische producten en levensmiddelen te verkopen. Mannen zullen zich dan weer als veiligheidsagenten en lokale gidsen profileren. Daarnaast zal 10% van de inkomsten uit de WMA worden besteed aan een educatiefonds, dat de opleiding van jonge Masaï-meisjes voorop stelt. En uiteraard wordt ook de rijke fauna en flora gespaard van een vergankelijk lot.

Enkele bedenkingen

Natuurbescherming door de lokale gemeenschap via inkomsten uit toerisme, het klinkt als een ideale oplossing. Toch spreekt het voor zich dat dit niet weggelegd is voor alle gebieden ter wereld.

In te afgelegen zones en toeristisch onaantrekkelijke gebieden zal de toeristische sector zich onvoldoende kunnen ontwikkelen.

Daarnaast is een vlotte onderlinge samenwerking binnen de gemeenschap essentieel. Alle lokale inwoners moeten zich achter het project scharen, wil men duurzame toeristische activiteiten ontplooiën en de natuur beschermen. Er zullen altijd mensen zijn die meer verantwoordelijkheden krijgen in de uitwerking van de projecten en de gecreëerde jobs zullen de vraag naar werk niet kunnen overtreffen. Het is eveneens belangrijk erop toe te zien dat grote buitenlandse operatoren, toeristische bedrijven, maar ook (centrale) overheden niet met het merendeel van de inkomsten gaan lopen.

Het is bewezen dat toerisme in beheer van de lokale gemeenschappen een belangrijke bron van inkomsten kan zijn voor de lokale bevolking en tegelijkertijd een belangrijke bijdrage levert aan de bescherming van de natuurlijke rijkdommen. Dit is het doel van Honeyguide Foundation in het noorden van Tanzania, met financiële hulp van het Trade for Development Centre. Misschien geniet u wel binnen enkele jaren van een onvergetelijke ervaring in de Enduimet WMA!

Olifanten en Sinya © Enduimet WMA

V.U.: Carl Michiels, BTC, Hoogstraat 147, 1000 Brussel

BTC TRADE FOR DEVELOPMENT

WWW.BEFAIR.BE

**DE BELGISCHE
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING .be**

2015 Europees Jaar voor ontwikkeling

De meningen die in deze publicatie naar voren worden gebracht zijn niet noodzakelijk de opvattingen van BTC of de Belgische Ontwikkelingssamenwerking.

BRONNEN

Projectvoorstel Honeyguide Foundation bij het Trade for Development Centre

Enduimet WMA: www.enduimet.org

Honeyguide Foundation: www.honeyguide.org

Maliasili Initiatives: <http://www.maliasili.org/long-needed-reform-for-wildlife-management-areas-in-tanzania/>

Tanzanian Wildlife Management Areas: <http://www.twma.co.tz/>

Virunga Alliance: www.virunga.org

World Bank: <http://databank.worldbank.org/>

<http://www.theguardian.com/sustainable-business/eco-tourism-peru-amazon-engaging-communities>

<http://www.perunature.com>